

Heinrich Müller   Georg Schuckmann

De Coelibatu Clericorum, Dissertatio Theologica

Rostochii: Richelius, 1675

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn740897594>

Druck   Freier Zugang

RU theol. 10.März 1675

Müller, Henr.

DE
COELIBATU
CLERICORUM,
DISSERTATIO THEOLOGICA,

Quam
AUSPICE DEO,
Benivolo venerandi Theologorum
collegii indultu,
PRÆSIDE

VIRO Admodum Reverendo & Excellentissimo
DN.

HENRICO MÜLLERO;
SS. Theol. D. & PP. Ordin. in Academia

Rostochiensis, Facult. Theol. Seniore, ad D. Mariæ

Pastore & Eccles. Rostoch. Superattendente,

Dn. Præceptore ac Fautore omni honoris atque
observantiæ cultu dignissimo,

Publico eruditorum examini

GEORGIUS SCHÜCKMANN,

Osnabr. Westph.,

AUT. & RESP.

Die 10. Martii in Auditorio Majori hore consuetæ
exponet.

☞ (: o :) ☞
ROSTOCHII

Literis JACOBI RICHELII, Senat. Typogr.

Anno 1675.

In. Redori
M. Niesing.

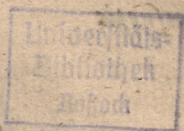

VIRO PRUDENTISSIMO
DN. HERMANNO
SCHUCKMANN,
Inclytæ Reipublicæ Osnabrugensis
Senatori dexterrimo

Dn. Patri atq; Evergetæ suo lon-
gè maximo,

Hoc, quicquid est, chartacei muneris in *παιδείας* grati
animi ac filialis Reverentiæ, cum voto omni-
genæ prosperitatis

offer.
FILIUS AUTHOR.

I. N. D. N. J. C.

S. I:

Uo semper Conditori Diabolus ad ver-
satur: Quæ Deus affirmat, ille negat,
affirmat contra, quæ Deus negat: Sua-
det quæ prohibet, prohibet quæ sua-
det. Exemplo hac in re sit conjugium,
unicum illud à Deo humano generi
propagando destinatum medium,
cujus certe Diabolum infensissimum
hostem esse negari non potest; Quot
non ille, quamq; non varios excitavit
hæreticos, qui aliquâ conjugio labeculâ adspargerent? Cum enim
ab ipso Deo vinculum hocce conjugale institutum esse sacræ lite-
ræ confirmant, non defuerunt tamen, qui illud à Deo esse
negare non erubuerint, inter quos fuisse sectatores Simonis
Magi prodit *Clem. Rom.* (vel quisquis author) *l. 6. const.*
Apost. c. 8. Saturninus, teste *Iren. l. 1. c. 12.* nubere & genera-
re à Satana esse docuit; Quin Severus insuper, ut est apud
Epiphaniū & Nicetam, pudorem tam omnem exuit, ut mulierē totā,
viri verò inferiores partes Diaboli creaturam esse, eosq; qui cum
fœminā concumberent, Satanæ opus adimplere fabularetur. Por-
rò vinculum conjugii esse à diabolo seu indissolubile, ostendit Sal-
vator *Mat. 19, 6.*; Contra Diabolus excitavit, præter plures alios,
Anabaptistas, qui (referente *Cundisio in comm. super Cat. Hutteri*
p. m. 1282) Christianis conjuges à doctrinâ Anabaptisticâ abhorren-
tes vel commutare vel relinquere licitum esse, statuerunt. Tan-
dem, quòd omnibus hominibus in conjugio vivere licitum sit, do-
cet Paulus *1. Cor. 7, 2.* Contra Pontifex Romanus, Satanæ instinctu,
Clericos & Sacerdotes conjugio arcet, juxta *Concil. Trid. sess. 24. c. 9.*
Unde etiam inter Augustanæ Confessionis socios & Pontificios de
hoc Clericorum cœlibatu quæstio moveri solet, quam mihi hac
vice ventilare animus est. *Ceptis è cœlis annue Christe piis.*

S. II. Antè autē quàm dogma hoc Pontificium plenius descri-
bam,

A 2

bam, operæ pretiū fuerit, pāucula pārtim de voce *cœlibatus*, pārtim de voce *Cleri* præmittere. Cœlibatus igitur est status hominis in hac vita extra conjugii viventis, unde cœlebs, vel est vir sine uxore, vel mulier sine marito vivens, sic dicti, qvòd cœlo dignā vitam agant, prout quidē vult *lexicū Jurid. Calvini in voce cœlebs*. Nam licet sapientissimi quidam reipublicæ gubernatores cœlibatum oderint, eaq; propter olim cœlibes *teste eodem l. c.* nihil ex veterum Romanorū civium testamentis capere potuerint, qvin per Spartanorū Legislatorē ad ludos Gymnicos, admissi non fuerint, omni etiā honore, & si senes essent, reverentiā qvoq; à junioribus debitā caruerint, uti ex Plutarcho *Faber in suo thesauro* refert; Alii tamē ipsum magni fecerunt, inter qvos Romanorum ille Rex, qui collegium virginum Vestalium instituit, item Sacerdotes Ægyptii, de qvibus *Hieronymus l. 2. contra Jovianum c. 39.* & apud Judæos Essæorum secta, de qvā *Iosephus l. 2. de bello Jud. c. 7. § l. 18. antiquit. c. 2.* referunt, qvòd consuetudinē conjugale averfati fuerint, unde hac in parte mores Romanensium & Judaismum & Paganismū videntur oclere; cūm qvibusdā etiā Pontificiorū ordinibus tanta sedeat hypocrisis, inq; sexum foemineū (fōrs simulatū) odium, ut nullā foeminam suas vel ædes vel collegia ingredi permittant, si autem qvādam incuriā Janitoris ingressa fuerit, mox viam, per qvam ingressa est, scopis verrant, omnemq; pulverem ejciant, ne illius tactu inquinentur. Dictum supra est, *cœlibatum esse statum hominis extra conjugium*, unde liquet, cœlibatum conjugio tantūm opponi, & indē cœlibem dici illum, qui uxorem non habet, non attento, an uxorem antehac habuerit, vel etiam an concubinas alat; unde *Martialis*: Corruptis sine talione cœlebs. Et *Sueton*: Amisā uxore Lepidā mansit in cœlibatu. Ubi tamen notandum, qvòd, cum Patres cœlibatum laudibus evehant, cum non tam pro vitā extra conjugium ductā, qvām pro castitate accipiant.

§. III. Clericus Græcū est, & derivatur *κλῆρς*, qvæ vox vel vermiculum in alvei pavimenti natum vel etiam hæreditatem vel sortem significat. Prima significatio hūc planē non quadrat, nisi quis ad qvorundam improborum Clericorum vitam moresq; velit alludere. Secundæ favere videtur, qvòd Deus ipse sacerdos

tum hæreditas esse velit *Num. 18. 20.* At prævalet tertia, cui patrocinator decretum Gratiani *dist. 21. c. Cleros*; ubi expresse vult. *Clericos ita dictos à sorte esse, quia Matthias sorte electus est*, qui tamen electionis modus paulatim in desuetudinem abiit, donec tandem abrogatus, inq̃ue locum ejus electio per suffragia substituta est, *per cap. Quia propter, Extra, de electione & electi potestate.* Licet autem Clericus in genere sorte electum significet, usu tamen receptum est, ut saltim illi, qui Christianæ religionis sacris ministeria sua impendunt, Clerici appellati fuerint, Quia autem ad ministeriũ Ecclesiæ varia pertinent officia, quæ, præsertim ubi magna est populi frequentia, ab uno non possunt expediri, paulatim Clerici in certos gradus distributi sunt, ut quisq; certam sibiq; destinatam spartam eò fidelius ac commodius ornaret, donec tandem absolute septem Clericorum ordines sunt constituti, qui tamen ex scripturâ demonstrari non possunt. Nam licet certum sit, multorum nominum, officium ecclesiasticum designantiũ, in Scripturâ mentionem fieri, vg. Prophetarum, Apostolorum, Evangelistarum, Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum &c. inde tamen minimè Pontificii suos septem Clericorum ordines probare poterunt, quin potius in quibusdam Scripturæ Sacræ, in quibusdam sibi ipsis contradicunt, ut sub explicatione singulorum ostendetur.

S. IV. Primò igitur Pontificii in construendis his ordinibus inter se non conveniunt. Nam in *supra cit. cap. Cleros dist. 21.* Pontifex non septem, sed novem Clericorum ordines recenset. Verba sunt hæc: *Generaliter Clerici nuncupantur omnes qui in Ecclesiâ Christi deservunt, quorum gradus & nomina sunt hæc: Ostiarius, Psalmista, Lector, Exorcista, Acolytus, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, Episcopus.* Doctores igitur Pontificii ne à capite Papæ abire videantur, suum tamen septenarium numerum quoq; saluum custodiant, varia quæerunt effugia *Wurfelt. l. 4. Theol. catech. dīgnif. 6.* vult, sub Presbyteratu contineri Episcopatum, sicut species sub suo genere, vel potius, sicut pars integralis sub suo toto integrali. Bellarminus verò loco Presbyteri & Episcopi nomen Sacerdotis ponit; Psalmistam quoque & Lectorem propriè non distingui putat. Re-

Ipſpondeantigitur hi Romane ſedis ſtrenui alijs defenſores, quare
 hic à capite ſuo Pontifice diſcedant? Ratio autem in promptu eſt:
 In primitivâ enim Eccleſiâ non eadem ubiq; fuit officiorum diſtri-
 butio uſitata, ſed pro diverſitate circumſtantiarum in hac eccleſiâ
 plures, in illa pauciores fuerunt gradus. *Dionyſius* (referente
Chemnitio) *cap. 5. ſuæ Hierarchiæ* tres ſaltem ordines exprimit (1)
ἱερεὺς (2) *τῶν ἱερέων* (3) *τῶν λειτουργῶν*. *Canones* verò *Apo-*
ſtolorum ſex tantum Clericorum nomina, ut *can. 41. Episcopi, Pres-*
byteri, Diaconi, can. 42. Subdiaconi, Cantoribus, & Lectoris recensent,
 nullâ *Exorcistæ, Acolythis & Oſtarii* mentione factâ. *Epist. S. Igna-*
tii ad Antioch. his ordinibus annumerat τὰς κατώτατας, quos *Hie-*
ron. *Foſſores* vocat, & ἐμολογούμενους *Confessores*. Quæ officiorum
 nomina ſi ſingulatim numerentur, non ſeptem ſed undecim ordi-
 nes conſtituent, *Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Confessores,*
Acolythis, Exorcistæ, Pſalmiſtæ, Lectores, Oſtarii, & Foſſores, horumq;
 ordinum debita ſecundum gradus collocatio novas ſine dubio
 paritura rixas.

§. V. Porro, quod ad majores ordines attinet, nomina *Ep-*
iscopi & Presbyteri in Scripturâ N. T. miniſtris Eccleſiæ ſapè tribu-
 untur, quæ utut ſignificatione diverſa ſint, videntur tamen uni
 perſonæ verbum Dei docenti & ſacramenta adminiſtranti com-
 petere, ita ut *Episcopus* ad officium, *Presbyter* verò ad ætatem ſpe-
 cter, cum hoc ſeniorē, illud inſpectorem ſignificet. Eundem
 fuiſſe *Presbyterum*, qui fuit *Episcopus*, probatur ex *Act. 20, 17. col-*
lato cum v. 28. ubi *D. Paulus Presbyteros Ephesiſiæ Eccleſiæ* vocat
Episcopos. Itē ex *epist. ad Tit. 1, 5. collato cū v. 7.* ubi de ordinandis
Presbyteris loquens rationē addit, quod nempe *Episcopus* debeat
 eſſe inculpatus. Accedit *Petrus* in 1. *epist. c. 5. v. 1. & 2.* *Presbytero-*
 rum officio tribuens τὸ ἐπισκοπεῖν, imò ſe ipſum συμπεροβύτου
 appellitans, quem tamen *Adverſarii* longè ſupra omnes *Episco-*
 pos, imò ſupra cœteros *Apoſtolos*, in *Romani Pontificis* ſolium
 collocant. His directè contradicunt *Pontificii* in *Concil. Trid. ſeſſ.*
23. c. 7. ubi anathema ſtringunt in illos, qui negant *Episcopos Pres-*
byteris eſſe ſuperiores, majoremq; poteſtatem habere. Sanè
 memi-

meminisse Pontificios oportuisset verborum in sæpè alleg. *dist. 21. c. Cleros: Unde & apud Veteres idem Episcopi & Presbyteri fuerunt. Et quod expressè dicatur dist. 93. c. Legimus in Esaia: Audio quemquam in tantam erupisse vecordiam, ut Diaconos Presbyteris, id est, Episcopis antea seferret. Nam cum Apostolus perspicuè doceat, eosdem esse Presbyteros, quos Episcopos &c.* (Fusius ibidem hoc argumentum ex Scriptura ostenditur & declaratur, ut omninò totus Canon lectionem mereatur.) *Conf. etiam dist. 95. can. olim idem erant. Diaconos ab Apostolis constitutos fuisse spectatæ probitatis ad dispensationem eleemosynarum videre est Act. 6. 3. Diaconi ergo erant thesauris Ecclesiæ præfecti, ut inde pauperum, & præcipuè ministrorum Ecclesiæ sustentationem curarent. Postea in Ecclesiâ Romanâ, testante Hieronymo, multa quæ erant Episcopi Diaconis imposita sunt, (præcipuè cum Episcopatus degeneraret in politicam dominationem) v.g. prælegere aliquid ex scripturâ ad docendum, monere populum ad intentionem, administrare Sacramenta, pacem annunciare &c. Diaconis igitur in novis hisce officii partibus occupatis substituti sunt Subdiaconi, qui ea, quæ ad Diaconum proximè proprièq; spectabant, curarent, donec Ostiariis thesaurorum custodia commissa, tandemq; hi ordines omnes in Cantores degenerarunt, contra editum Gregorii, quod exstat dist. 92. c. In sanctâ Romanâ. Ex quibus omnibus patet, in primitivâ Ecclesiâ, & tempore Apostolorum haud fuisse istos Clericorum ordines, qui nunc sunt, quin potius Pontificios in his omnibus constitutos titulum sine re habere, beneficiaq; titulorum sine officiis usurpare, ut B. Chemn. in Exam. Conc. Trid. de Sac. Ordinis loquitur.*

§. VI. De minoribus idem esto iudicium. Nam *Acolyti* in primitivâ Ecclesiâ studiosi Theologiæ nominabantur, qui erant Episcopis à famulatio & à pedibus. Ex illis verò postea inscitia Romana fecit ceroferos solum in mediâ luce facibus illuminantes. *Exorcismus* olim erat peculiare donum in Ecclesiâ, quo quidam per Dei gratiam Diabolos vel expellere, vel certè compescere poterant. Sublato autem illo dono, ne etiam planè Exorcistarum ordo tolleretur, aliud ipsis tributum fuit officium, nempe ut invocarent super Catechumenos, uti legitur in sæpè cit. cap. 3. Cleros.

Cleros. Quin modernus Pontificiorum exorcismus in ridiculam transit & superstitiosam incantationem. *Ofiarios* quod attinet, illorum hodiè nullus usus est, nisi ut vel fores templi claudant, vel canes expellant, vel pavementum purgent, vel leuiusculum aliud quid agant, ad quod peculiaris Clericorum ordo non requiritur. Tandem, ut brevitati studeam, de *Cantoribus & Lectoribus* plura proponere non lubet, quàm quòd illorum lectiones & cantiones, à plebe imprimis, haud intelligi queant, hoc unicum saltim addens: Pontificem Romanum, non obstante, quòd omnium horum ordinum supremum in his terris caput esse velit, omnibus tamen hisce ordinibus infeliciorem esse, cum ipse omnes alios ordines absolvere, à nullo verò illorum absolvi possit, ut ut enim sint, qui velint, à Patre quodam Purpurato absolvi illum posse, obstat tamen decretum Nicolai dist. 31. can. *Inferior sedes*, quòd sic habet: *Inferior sedes absolvere potiore non potest; Sola enim potior inferiorem convenienter absoluit.* Aut igitur mihi concedas, Pontificem in his terris non posse absolvi, cum non agnoscat superiorem, aut vera erit huius decreti contradictoria: Inferior sedes potest superiorem absolvere.

§. VII. Vocabulis coelibatus & Cleri hoc modo consideratis, latere amplius nos non poterit, quæ qualisve Pontificiorum de coelibatu Clericorum doctrina sit. Nimirum, est error hæresi proximus, quo iubentur omnes, qui Christianæ religionis sacris initiantur, conjugium in perpetuum abjurare, votumque facere, se per omnem vitam legitimam nullam uxorem sibi iuncturos. Duo hic occurrunt expendenda (1) Quòd Pontificii Clericos ad votum coelibatus adstringant (2) quòd hæc illorum obligatio sit error hæresi proximus.

§. VIII. Primum vix probatione indigere videtur, cum satis manifestum sit, quòd Pontificii Clericos à statu conjugali arceant. Probat id sufficienter canon. 9. Conc. Trid. sess. 24. (ubi nota quòd quidam authores hunc canonem allegantes sessionem 8. citent, fuit enim hæc sessio octava sub Pio IV. Pontif. Rom. totius autem concilii, quod sub tribus Pontificibus celebratum est, sess. 24.) *Qui dixerit Clericos in sacris ordinibus constitutos vel Regulares castitatem solenniter professos posse matrimonium contrahere contrariumque*
validum

validum esse, non obstante lege ecclesiastica vel voto, & oppositum nihil aliud esse quàm damnare matrimonium, posseq; omnes contrahere matrimonium, qui non sentiunt, se castitatis, etiamsi eam voverint, habere donum, anathema sit. Quòd si Pontifex illos etiam, qui Clericos seu officium ecclesiasticum administrantes posse matrimonium contrahere, affirmant, diris devovet, quantò magis anathematis fulmen in ipsos Clericos matrimonium contrahentes & cœlibatum abdicantes vibrabit.

§. IX. Observandum tamen hic est (1) quamvis canon absolute loquatur de Clericis in sacris ordinibus constitutis, non tamen illum omnium ordinum Clericos absolute obligare, cum Lectoribus & Cantoribus uxores ducere licitum sit, modo ante vel sub ordinatione sese voto castitatis non obstrinxerint, prout tradit Wittfels in sua Theol. catech. l. 4. disquis. 6. instruct. 4. Idem hoc conceditur etiam dist. 33. can. Lectores, ubi dicit Pontifex: Lectores cum ad annos pubertatis veniunt, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri. Quin ordinibus promiscuè minoribus omnibus permisum est conjugium cit. dist. can. Seriatim; Majoribus verò interdictum est, quòd si de facto contraxerunt, coguntur uxores dimittere, & de commisso poenitentiam agere, per dist. 28. can. Presbyteris. Sin autem dimittere noluerint, à ministerio plane cessent, per can. Presbyter dis. ead. & per cap. si qui Clericorum, Extr., de Clericis conjugatis.

§. X. Observ. (2) Per castitatem, de qua Patres Concilii hîc loquuntur, non posse intelligi castitatem ut sic & simpliciter, sed saltim secundum Quid. Castitas enim docente Thomâ in 2. 2. q. 151. a. 1. à castigando dicitur, quia concupiscentia, quæ per modum pueri est refrænanda, per rationem castigatur, & sic omnis retractio mentis humanæ, ne rebus illicitis delectabiliter uniatur, posset dici castitas, undè etiam l. c. a. 2. distinguit inter castitatem metaphoricè & propriè ita dictam, illam vocat Spiritualem, quæ ipsi nihil aliud est, quàm virtus, quâ mens hominis delectatur spirituali conjunctione ad id, cui debet conjungi, s. ad Deum, & cavet, ne delectabiliter rebus aliis uniatur, contra præceptum divini ordinis, de qua loqui putat Paulum 2. Cor. 11, 2. Propriè autem sumpta castitas juxta Thomam pro objecto habet delectationes venereas, estq; nihil aliud quàm virtus, quâ quis secundum judicium rationis & electionem

onem voluntatis moderatè utitur delectationibus Venerèis. Jam sicut delectationes Venerèæ variant, sic etiam ipsam variare statuit, ut sit (1) quædam interna quædam externa (2) quædam virginalis, quædam conjugalis, quædam vidualis. Interna, quæ quis imperet concupiscentiis libidinosa voluptatis, per quam mulier stuprata, si in factum nullo modo consentiat, casta dici possit, cuique opponatur illa cordis impuritas, quam Salvator noster *Mat. 5, 8.* adulterium appellat. Externa sit, quæ quis abstineat ab omni illicito & immoderato usu Veneris. Virginalis castitas illi dicitur, quæ quis ab omni; Conjugalis, quæ ab inordinato Venerèæ delectationis experimento se conservat immunem; Vidualis vero, quæ viduus vel vidua se imposterum continent. Hinc constat, quando in *supra cit. can.* dicitur, *castitatem solenniter professos*, sermonem non esse de castitate ut sis, quia hanc non solum Clericus, sed omnis Christianus debet profiteri, teste Paulo *ad Tit. 2, 5. & 12. & Johanne in 1. c. 3, 3.* Neque de castitate internâ, sicubi enim homo à carne superatur, modò voluntas ejus cum quædam assentatione vel non-repugnantia cogitationes libidinosas non foveat, votum castitatis non protenus violat; Neque de castitate conjugali, cum in ipso conjugium Clericis planè interdicatur; Sed de externâ tantum aliqua castitate, quæ Clerici in cœlibatu manere, atque ab omni usu Veneris se continere debeant.

S. XI. Observ. (3) Quòd Tyrannis Pontificia non solum Clericos in cœlibatu vivere jubeat, verum etiam in ipsum sacratissimum conjugii vinculum contumelias evomat impudentissimas, *Bellar. l. 2. de Monachis c. 30.* scribit: *Qua se non continet nubat, melius est nubere quàm uri, nam utrumq; est malum & nubere & uri, imò pejus est nubere.* En amabo! quàm ille expressè Scripturæ S. contradicit? Hæc enim dicit; *melius est nubere quàm uri*; ille contrà; *pejus est nubere quàm uri.* Et ibidem; *Qua nubit post votum simplex, illa quidem verum matrimonium contrahit, tamen aliquo modo magis peccat, quàm qua fornicatur.* Sanè! si vel Tatianus vel Manes aliquis ex orco rediret, pejus vix de conjugio loqui posset. Sed audiamus etiâ impudentissimū Cōseri calamū in *Enchiridio p. m 328. Sacerdos, inq̄uentis, si fornicetur, aut domi concubinā foveat, tamen si gravi sacrilegio se obstringat, gravius tamen peccat, si contrahat matrimonium. Quid* quæso

quæso hoc aliud est, quàm Clericis apertam ad libidinosas scortationes fenestram aperire? Costerum defendere conatur *Gretserus in hist. ord. Jesuit. p. 113.* dicens: *Verissimè scripsit Costerus noster, sacerdotem, si fornicetur, aut domi concubinam alat, tamen si gravi sacrilegio se obstringat, gravius tamen peccare, si matrimonium contrahat, quia etiamsi sacerdos nuptias celebrat, nuptiae tamen nullae sunt, neq. uxor illa legitima sit uxor, sed scortum manet, cum sacerdos ad matrimonium contractum sit inhabilis.* Inepta sanè ratio! Nam si scortum, & non legitima uxor est, quomodo magis peccare potest, quàm si cum scorto coeat? Accedit, quod existimat *Gretserus*, conjugium à Clerico contractum esse ipso facto nullum, sacerdotemq. ad contractum conjugium esse inhabilem, quæ autem hujus nullitatis & inhabilitatis ratio? Forsan quia se voto castitatis obstrinxit? sed hæc non sufficit. Sic enim loquitur *Gratianus dist. 27. can. Diaconos §. Hac auctoritate: Tanta vi est in sacramento conjugii, quòd nec ex violatione voti possit dissolvi ipsum conjugium.*

§. XII. Demonstrato, quòd Pontificii Clericos ad cœlibatum cogant, ostendendum nunc est, quòd hæc coactio sit error hæresi proximus. Errorem esse patebit, si tum probetur, Clericos non obligari ad cœlibatum, tum contrariæ sententiæ fulcra subruantur. Quoniam verò ad hæc omnia ritè prosequenda hæc pagellæ non sufficiunt, aliiq. doctiores hinc operam suam dextrè atq. eruditè collocarunt, ut, qui integros tractatus de hac materia legere desiderat, adire possit & *Excellentissimi b. m. Calixti Conjugium Clericorum, & Admodum Reverendi Dn. Praesidis Conjugii Clericorum patrocinium*, qui clarè & nervosè demonstrarunt, quòd per singula secula conjugium Clericorum suos in ipsâ etiam Ecclesiâ Romanâ fautores invenerit. His addi potest *Doctissimi Dn. Chemnitii historia de cœlibatu sacerdotum, à temporibus Apostolorum ad nostra usq. secula deducta, & Examini Concil. Trid. inserta.* Placet igitur hæc vice solùm ea, quæ *Petrus Witsels* è societate Jesu Theologus in sua jam supra citatâ Theologiâ catechetica *Monasterii Westphalorum anno 1656. editâ, lib. 4. disquis. 6. instruct. 3. de hac questione: An Sacerdotes & alii in ordinibus majoribus constituti teneantur servare continentiam perpetuam?* proposuit, ad examen revocare.

§. XIII. Responsio autem ipsius hæc est: (1) *Tenentur servare continentiam; Non quidem jure divino, (Trid. sess. 24.) nam Ecclesia aliquando dispensavit cum Diaconis, (Ancy. c. 10.) ut uxores ducere possent, & circa annum 700. cum sacerdotibus Græcis, ut possent uxoribus ante sacerdotium ductis conjugaliter convivere. Sed humano.* Hic vera loquitur, dum ex humano cerebello hanc legem emanasse scribit. Allegat Concil. Trid. forsan quod illud primum fuisse existimet, in quo Pontifex Clericis conjugatis anathema dixit; vel etiam, quod ex eo, quia Patres hujus Concilii prudenter sibi cavent, ne causas hujus decreti exponerent, colligere velit, nullo modo illas ex Scripturâ depromi posse. Cum igitur concedit, jure divino Clericos ad servandam perpetuam continentiam non teneri, jam contra ipsum evici, quod Clerici jure divino libertatem habeant & manendi & non manendi in perpetuo coelibatu, contrahendi & non contrahendi matrimoniū, ut adeo, qui vident, se dono continentiae instructos non esse, uxorem possint ducere, juxta monitum Apostoli 1. Cor. 7, 2. *Propter fornicationem quisq; habeat suam uxorem.* (2) Pergit Witfelt: *Non Pontificio, quicquid Melancthon in Confess. August. a. 23. falsò scripserit, eam legem in Germaniâ à Pontifice primum esse inductam ante annos 400, quod satis refellitur ex concil. Aquagr. sub Ludov. 1. c. 11. Vormat. c. 9. Mogunt. c. 20. Sed Apostolorum.* Distinguit Jesuita, quamvis satis insulse, jus humanum in Pontificium & Apostolorum; Negat, quod jure Pontificio introductus sit coelibatus Clericorum; Afferit contra, eum ab Apostolis introductum. Verum si Apostoli coelibatum Clericis injunxerunt, aut ore aut scriptis illud factum est; Prius demonstrare Jesuita non potest; Posterius verò vel exinde falsitatis arguitur, quod Apostoli scripserunt immediate à Deo acti, ut ita præcepta illorum ad jus divinum spectent; secundum antagonistam verò jus divinum coelibatum Clericis non præcipit. Quod autem Apostoli legem coelibatus non promulgarint, sed potius Clericis conjugum permiserint, contra Pontificios *Canones* illi, quos hi *Apostolorum* nomine circumferunt, clarè ostendunt, *quintus* enim ita habet: *Episcopus aut Presbyter aut Diaconus uxorem suam pretextu Religionis non absciso, si abscit segregator à communione, si perseverat, deponitur.* Stomachatur etiam Jesuita in hæc Augustinæ Confessionis

onis

onis (quàm Melanchtoni frustra tribuit) verba: *Ante annos quadringentos sacerdotes vi coacti sunt ad cœlibatum, qui quidem adeo aduersati sunt, ut Archiepiscopus Moguntinus publicaturus edictum Pontificis de cære, penè ab iratis Sacerdotibus oppressus sit; Sed si de horum veritate dubitat, adeat Hirsfeldensem cujus verba Chemnitius l. c. refert. Adducit quidem Jesuita in contrarium quædam concilia, verùm ad illa jam pridem responsum est à B. Dn. Calixto, loco citato, qui videri potest.*

§. XIV. Dixerat, ab Apostolis hanc doctrinam trahere originem; ut igitur hoc ostendat, pergit: *Qui ad Apostolatam vocati, primum quidem sibi ipsis continentia legem indixerunt, ut colligitur ex Mat. 19, 29. ubi Petrus: Ecce, inquit, reliquimus omnia; v. 29. etiam uxores.* Fragile argumentum pro demonstrandâ necessitate cœlibatus Clericorum. Allegato enim v. 29. minimè dicuntur Apostoli reliquisse uxores, sed Christus illi, qui hujus vitæ commoda, urgente necessitate, propter nomen suum neglexerit, hæreditatē vitæ æternæ pollicetur. Sed esto; Reliquerint etiam uxores, quid tum? Non enim, quòd per omnem vitam reliquerint, probabile est, quia hoc salvâ fide conjugali non poterant, cum maritus non habeat potestatem corporis sui 1. Cor. 7, 4. Sed saltem ad tempus; Nam quòd quidam Apostoli uxorati fuerint, uxoresq; suas in itineribus secum duxerint, expressè affirmat Paulus 1. Cor. 9, 5. Imò dum Romana Ecclesia Petronillæ, Petri Filia, meminit, simul concedit, eam à Petro tempore Apostolatus susceptam esse, cum Petrus ante Apostolatam nomen Petri non habuerit. Sed si & hoc, cujus tamen contrarium patet, Jesuitæ largirer, nimirum Apostolos à Christo vocatos in perpetuum reliquisse uxores, quomodo probabit, quòd nullus omninò Clericus, vi hujus exempli, salvâ conscientia, matrimonium contrahere possit? cum scriptura illud exemplum imitandum nullibi præcipiat.

§. XV. Conatur eqvidem Antagonista illud ex Scripturâ elicere, dum pergit: *Tum deinde etiam cæteris (scil. præceperunt Apostoli continentiam) ut colligitur (1) Tit. 1, 6. Oportet Episcopum, id est, sãm Presbyterum, quàm qui est Episcopus ordine, continentem esse; Græcè ἐγκρατῆν, puta à Veneris, sic enim hæc vox ubiq; in Scripturâ accipitur, cum absolutè ponitur.* Sed nihil probat; Sunt enim verba Pau-

B;

li juri

li juris divini; quia ergo jure divino cœlibatus Clericorum, juxta
 adversarium, non præcipitur, neque hoc dictum de cœlibatu Cle-
 ricorum loqui poterit. *Abſtinentia* igitur s. *ἐγκράτεια* hic signi-
 ficat, non ut Jesuita vult, omnem abstinentiam, etiam à propriâ
 uxore, sed solum ab illicitis rebus & voluptatibus. Alias enim
 Sacerdotes V. T. *ἐγκράται* non fuissent. Cum autem existimat,
 hanc vocem absolutè positam omnimodam abstinentiam impor-
 tare, prodit, se non observasse dictum 1. Pet. 1, 5. *Sed in hoc ipso sub-*
ministrare in fide vestrâ virtutem, in virtute verò scientiam, cō δὲ τῇ γνῶ-
σει τῶ ἐγκράτειας, cō δὲ τῇ ἐγκρατείᾳ τῶ ὑπομονῇ & quod Paulus
 Act. 24, 25. *πρὸς δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας* disputasse legatur. Cum i-
 gitur Petrus omnibus Christianis præcipit *ἐγκράτειαν*, juxta Jesui-
 tam, omnis etiam Christianus à propriâ uxore debet ab-
 stinere; Et cum Paulus coram Felice disputavit de conti-
 nentiâ, eum, ut ab uxore abstineret, cohortatus est. Ulteriùs,
 quòd Apostoli Clericis continentiam præceperint, colligit: (2)
 ex illo, 1. Tim. 3, 8. *Oportet Diaconos esse pudicos; id est continentes.* Sed
 quis, quæso, hanc glossam addidit? Et unde constabit, τὸ pud-
 icum per continentem esse explicandum? In Græco habetur *κα-*
μνός, quâ voce non tam pudicitia quàm morum gravitas, quæ re-
 verentiam conciliat, indigitatur; unde & Erasmus illam non per
 ly pudicos, sed per ly compositos vertit. Sic quando Proverb. 8,
 6. Sapientia dicit: *נְגִידִים אֶחָדָם* Principibus digna loquar, Græcus
 vertit: *Σπουδὰ ἐπὶ*. Has ergò rationes nihil probare unusquisq;
 videt.

§. XVI. Vidit sine dubio Jesuita, cœlibatum Clericorum
 ex Scriptura probari haud posse, provocat ergò ad Conciliorum
 canones, ita pèrgens: (3) *Ex can. 27. Apost. ubi ipsi statuunt, ut soli*
Leitores & Cantores possint ducere uxores, quòd postea mitigatū est. Sed
 Relp. Canonum Apostolicorum autoritatē nullam esse, prout de-
 monstravit Dn. Præses l. c. p. 70. qui & ipse *ibidem* p. 7. probat, can.
 V. horum canonum conjugio Clericorum ex assè favere; Et cur
 mihi prohibitum sit dicere, quod Baronius aliquando de quodam
 illorum canonum dixit: *Apocryphorum non est tanta auctoritas, ut*
que sunt tam certa, tota acque firmata, convellant? A seculo I. descen-
 dig

dit Jesuita ad seculum IV. dicens: (4) *Ex Carthag. 2. c. 2. circa annum 396. ubi Patres legem hanc renovantes, quod, inquiunt, Apostoli docuerunt, & ipsa servavit antiquitas, custodiamus.* An verò hæc synodus particularis, tempore Siricii Papæ, qui primus conjugium Clericorum latâ lege abrogasse fertur, habita, S. Scripturæ & Conciliis Oecumenicis præjudicare queat, incorrupto judici judicandum relinquo. Sanè si decretis conciliorum aliquid est tribuendum, prævalebit Nicænum, tanquam œcumenicum, & eod. seculo, ante tamen tempora Siricii, celebratum, in quo, cum (teste Sorate Hist. l. 1. c. 11.) nonnulli cœlibatum Clero imponere vellent, Paphnutius Episcopus, vir maximè probus & eruditus, solus ferè restitit, effecitq; ut matrimonium Clericis liberum relinqueretur. Sed dubitat fortassis Jesuita de veritate hujus historię, Sic enim object. 8. dicit: *Acta authentica nihil tale continent. Authores citati non semper ex fide scribunt. Rufinus, qui ante illum scripsit, nihil tale meminit &c.* At, licet Rufinus nihil hujus meminerit, habetur tamen eadem illa historia in *Decretis dist. 31. can. Nicæna synodus.* Opponet autem fortasse Jesuita, quòd in illo Concilio prohibeatur Clericis, in ædibus habere mulieres subintroductas, nam sub finem hujus responsionis allegat *Basilium Ep. 17. ad Pargorium* scribentem: *Nec primi sumus, Pargori, qui feminas à virorum contubernio abjungamus, lege Canonem à S. S. P. P. in Nicænâ Synodo constitutam, ne quis mulierem introductam habeat &c.* Ejice igitur illam ex aedibus tuis. Verùm hîc non propria conjux, sed *γυνή συνέσθου* mulier subintroducta, quæ cœlibi quidem tanquam socia, citra tamen conjugium, cohabitabat, intelligitur, uti illud satis clarè & fusè demonstrant Clarissimi supra citati Viri & quidem *Calixtus à p. 245. ad p. 259. Dn. Praeses v. S. 14. p. 11, 12, 13, 14.* Quòd si quis urgeat per *συνέσθου γυναῖκα* uxorem omnino intelligi debere, sequetur, nè quidem Cantoribus Lectoribusvè uxores fuisse concedendas, cum juxta *Conc. e. 3.* nulli omninò eorum, qui in Clero sunt, *συνέσθου* liceat habere mulierem.

S. XVII. A Conciliis ad Scripturam relabitur Jesuita: (5) inquit, ex 1 *Tim. 5, 9. ubi Apostolus viduas non nisi sexagenarias, & post votū continentie editum, ad ministerium vult admitti, quando minùs admisit incontinentes, qui ad Eucharistia celebrationem proprium concurre-*
rent.

rent. Argumentum hoc est: Quicumq; viduas solùm sexagenarias, & post votum continentiae editum, ad ministerium Ecclesiae vult admitti, ille multò minùs admittet conjugatos viros; atq; Paulus viduas solùm &c. Sic autem & major & minor probatione indigebunt. Majoris enim consequentia oppidò falsa est, cum idem Paulus, qvì viduas sexagenarias vult eligi, *c. 3, 12. hujus Epist.* dicat: *Diaconi sint unius uxoris mariti.* Ut autem pateat, qvare vidua grandæva, & non florentis ætatis, eligenda fuerit ad ministerium, notandum, qvòd, licet mulieribus in publico docere interdictum fuerit, in primitivâ tamen Ecclesiâ viduas selectas sustinuisse quædam officia; v. g. ut in Xenodochiis ægrotis ministrarent, ut puellas in Christianæ fidei rudimentis informarent; *Tir. 2, 3. 4.* Ad hæc officia necessaria erat electio viduæ senis, quæ per ætatis rationem à secundis nuptiis abstineret, & delegatû munus curaret. Nam si in officio constituta nupsisset, debuisset virum sequi, & officium relinquere. Patet ergò, qvòd alia ratio sit Episcopi, alia viduæ; Uxor enim non revocat Episcopum à munere sibi concredito; Fœmina autem tenetur obedire marito, nec illo invito studia sua Ecclesiæ devovere potest. Minorè qvòd attinet, licet ex textu constet, viduas haud minores 60. annis eligi debere, nondum tamen ex textu probari potest, qvòd viduæ debuerint votum continentiae edere, præsertim tale votum, uti procul dubio vult Jesuita, qvâli hodiè moniales se obstringunt; Idcirco enim sexagenariæ eligebantur, ut nè propter decrepitam ætatem vota secunda appeterent, aut speciali voti obligatione opus haberent.

§. XII. Responsum tandem suam Jesuita ita finit: *Videri potest Jacobus Gualterius in Chronico, ubi per singula secula ex Conciliis & PP. ostendit, quomodo Ecclesia semper laborarit, ut, quod ab Apostolis acceperit, integrè & inviolabiliter custodiret. Rationes, quæ Apostolos moverint ad hanc legem ferendam, plures recenset Bellarm. &c. Ineptissimum, rationes, quæ Apostolos moverint ad id, qvòd ipsis nequidem in mentem venit, faciendum, assignare. Ineptius verò est, aliquid; tanquam ab Apostolis acceptum, qvòd tamen ab ipsis reverà acceptum non est, custodire, qvòd certè nihil aliud est, qvàm suavi imaginatione se ipsum scientem fallere. Qvòd autem lex de cœlibatu Clericorum nec Apostolis originem debeat,*
neqve

neque in primitivâ Ecclesiâ lata fuerit, sed quòd Papalis arrogan-
tia supra reliquas Ecclesias paulatim tyrannidem quærens eam
promulgaverit, historia Ecclesiastica satis testatur, quin idem pro-
dit ipse *Gratianus sub initio dist. 31. dicens: Tempus etiam (sc. constitu-
tiones variat) quia nondum erat constitutum, ut Sacerdotes continentia-
m servarent.*

§. XIX. Cùm ex dictis satis clarè eluceat, Pontificios in hac
de cœlibatu Clericorum doctrinâ errare, nec Clericos ullo jure ad
cœlibatû adstringi, possem hîc acquiescere; Placet tamè adhuc u-
nû vel alterum argumentû, ut eò clariùs error Adversariorum pa-
teat, annectere; Dico ergò I. Quicumq; donum continentia non
habent, illi non tenentur in cœlibatu vivere, sed potiùs matrimo-
nium contrahere; at multi Clerici donum continentia non ha-
bent. E. Consequentia majoris clara est ex eo, quòd Apostolus
dicit *1. Cor. 7. 2. Propter fornicationem quisq; habeat suam uxorem, &
v. 9. melius est nubere quàm uri;* Ergò illi, qui uruntur & ad forni-
cationem proni sunt, debent conjugium inire. Respondet no-
ster Jesuita *Objectione 3. Paulus vult, non omnes habere uxorem
simpliciter, sed eos tantûm, quibus continentia est difficilis, & non sunt
impediti voto, morbo, aliòve defectu.* Sed nihil evincit; Nam illa
quæ excipit se habent ad conjugium & cœlibatum accidentaliter,
& neminem neque ad hunc neque ad illud ita obligant, ut alte-
rum non liceat eligere. De voto hic præcipuum est dubium, cùm
Jesuita putet, Clericos propter votum non posse contrahere. Ve-
rùm illud votum est temerarium; Continentia enim virginalis
non est arbitraria, nec in cujusvis potestate posita, sed donum Dei
singulare; Donata igitur votum facturo priùs debet esse, quàm
illam vovere possit; Nam quòd quis non habet, id alteri polliceri
non debet. Atq; sic ab hoc Pauli præcepto non excipiuntur, qui
voverunt continentia, sed qui eam habent; Hi verò sunt paucis-
simi. Qui autem illam non habent melius faciunt, si con-
trahant matrimonium, quàm si illicitâ luxuriâ libidinosisq; con-
cupiscentiis quotidie in Deum peccent. Si enim, juxta *1. Sam. 15,
17. melior est obedientia quàm victima,* etiâ magis Deo placebit, secun-
dum præceptû & ordinationem divinitûs datâ vivere, quàm con-
tractû votum in libidinosâ inobedientia ei offerre. Ad minorem,
quòd multi Clerici donum continentia non habeant, probandam,
C
provo-

provoco (1) ad propriam ipsorum conscientiam, quæ unicuique quoties in luctu adversus pravas carnis libidines defecerit, dictabit, se donum continentiae non habere. (2) Ad varia testimonia scriptorum, qui horrenda atque abominanda Clericorum continentiam professorum scelera, quæ nemo pius sine cordolio legere potest, commemorant. Qui paucula & quasi in compendio de his legere cupit, adeat *Chemnitzii Examen Conc. Trid. ubi historia de cœlibatu Sacerdotum, quadam, de fructibus impuri apud Pontificios cœlibatus, annectit, p. m. 514.* (3) Ad testimonium Scripturæ. Cum enim Clerici homines sint, ad illos etiam spectabit dictum Christi *Mat. 19, 11. Non omnes sunt capaces sermonis huius, sed quibus datum est.* Nec est quod Jesuita hinc excipiat: *Omnes illud habere quantum est ex parte Dei, modò utantur mediis ad illud obtinendum in scripturâ præscriptis.* Hæc enim conditio nihil ponit in esse, quin expressè repugnat huic dicto, in quo Christus, non omnes continentiae capaces esse, asserit. Producat igitur Adversarius alium locum, ubi, se eam omnibus promiscuè atque absolutè daturum, promiserit Christus. Contrarium potius, nempe naturalem, ad producendum sui similem, appetitum hominibus à Deo inditum esse, probatur ex *Gen. 1, 28. Crescite & multiplicamini.*

§. XX. Dogma de cœlibatu Clericorum esse errorem, probatur II. Quicumque debet esse unius uxoris maritus, ille non tenetur in cœlibatu vivere; sed Clericus debet esse unius uxoris maritus; E. Majoris consequentia vi oppositorum patet. Minor exstat *1. Tim. 3, 2. Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris maritum. & 1. c. v. 12. Diaconi sint unius uxoris mariti, item Tit. 1, 6. Oppidatim constitue Presbyteros, sicut ego tibi ordinavi. v. 7. Si quis est inculpatus, unius uxoris maritus &c.* quæ loca adeò clara sunt, ut nemo mortalium ea aliter possit accipere, quàm quòd Episcopus, Presbyter & Diaconus, absque ullâ reprehensione, in conjugio possint vitam ducere. Unde Antagonista nihil efficit, dum excipit *obj. 4. Vult nullum ordinari in Episcopum, nisi vel nullam, vel non nisi unicam uxorem habuerit.* Transmutat enim præsens in præteritum, quæ transmutatio hîc, præsertim in primo loco, locum non potest habere, quia *lyéwæ* est copula, quæ in hoc unico versu vel septem

Septem prædicata de subjecto, Episcopo, affirmantur; Si igitur *ἡ ἐκείνη*, dum hoc prædicatum, *unius uxoris maritum*, de Episcopo affirmat, per præteritum, excluso tempore præsentis, explicandum est, pari ratione hæc explicatio copulæ in cæteris propositionibus locum inveniet, sed posterius est falsum, cum Episcopum oporteat & fuisse & esse irreprehensibilem. Accedit, quod *ἡ ἐκείνη* adjiciatur primæ propositioni, in quo sensu temporis autem est primæ propositionis copula, in eo etiam reliquarum copula esse debet.

§. XXI. Erroneum esse hoc Pontificiorum dogma, probatur III. Quicumque attendunt spiritibus impostoribus & doctrinis Daemoniorum, illi docent errorem; At qui prohibent contrahere matrimonium, attendunt spiritibus impostoribus & doctrinis Daemoniorum. E. Major clara est, nam Diabolus est spiritus mendacii, & dum homini imponit, ipsum fallit, atque in errorem inducit. Min. patet ex 1. Tim. 4, 1. 3. ubi Paulus: *Spiritus autem certò loquitur, quòd in posterioribus temporibus descendent quidam à fide, attendentes spiritibus impostoribus ac doctrinis Daemoniorum, prohibentiū contrahere nuptias*, Hic expressè dicitur, quòd prohibitio conjugii sit doctrina Daemoniorum, qui igitur talem prohibitionem docent, illam utique à nullo alio quàm à Damone didicerunt. Nec habet quicquam quod excipiat Jesuita, ut tamen aliquid respondisse videatur, dicit *obj. 6. Tatianos & Encratitas notat sec. II. hæreticos, non nos*. Egregia sane responsio in alienis lyncæos habentis oculos, in propriis talpæ cæcioris! Pergit autem: *Qui neque discessimus hucusque à fide, neque prohibemus ulli nuptias, qui sui juris est, sed Clericis voto continentia ligatis, idque quia scriptum est: Vovete & reddite*. Duas adducit rationes, quare hoc dictum suos non tangat; (1) quòd Paulus loquatur de illis, qui descendent à fide, hoc autem de Pontificiis dici nequeat; sed Resp. utique hoc prædicatum vi hujus dicti adversariis competit; Nam dum prohibent matrimonium, spiritibus malis attendunt, dum autem illis attendunt à fide descendent; Dicit enim textus: *ἀποστήσουσται ἀπὸ τοῦ κόσμου τούτου*. (2) Putat Antagonista, Paulum loqui de illis, qui omnibus prohibent matrimonium, suos verò non omnibus, sed Clericis saltem prohibere propter votum. Sed resp. Paulus non tam de illis loquitur,

qui conjugium in universum damnant, quàm de his, qui propter
hypocrisis i. e. externam speciem sanctitatis & perfectionis cœliba-
tum inculcant, jam autem certum est, quòd propter illam ipsam
rationem Pontificii suis Clericis nuptias prohibeant. Unde mi-
nimè Jesuita per hæc effugia effugiet, quòd putat Paulum respexisse
solum ad hæreticos seculi II; Non enim de unâ aliquâ secta, nec
de certo aliquo puncto temporis mox post Apostolorum seculum
futuri, loquitur, sed de posterioribus temporibus, & de omnibus
vaticinatur.

§. XXII. Postquam vidimus, Pontificios, adstringendo
Clericos omnes ad perpetuum cœlibatum, errare, ostendendum
tandem est, quòd hic error sit *hæresis proxima*. Videri autem
posset, quòd dogma hoc nō sit talis error; Nam (1) Hæ-
resis debet importare corruptionem fidei Christianæ; E. id,
quod est hæresis proxima, erit via, per quam ad corruptionem
fidei descenditur; Jam autem dogma de cœlibatu Clericorum
nullo modo videtur ansam præbere ad corruptionem fidei Chri-
stianæ; E. etiam non erit error hæresi proximus. (2) Circa ea,
quæ sunt adiaphora, & in uniuscujusq; potestate posita, non po-
test committi error hæresi proximus; Sed cœlibatus est in unius-
cujusq; potestate positus; E. circa cœlibatum non potest commit-
ti error hæresi proximus.

§. XXIII. His autem contrariatur, quòd in *supra c. l. i. Tim.*
4. 1. 3. Apostolus docet, prohibitionem contrahendi matrimoni-
um esse doctrinam Dæmoniorum, & illos qui in tali dogmate spi-
ritibus impostoribus attendunt, desciscere à fide, videtur igitur
quod prohibitio conjugii, quia est doctrina Dæmoniorum, & de-
fectus à fide, vel sit hæresis, vel error hæresi proximus. Cum au-
tem secundum *Thom. in 2. 2. q. ii. a. 2.* dupliciter aliquid pertineat
ad fidem, uno modo *directè & principaliter*, sicut articuli fidei prin-
cipales, alio modo *indirectè & secundariò*, sicut ea, quæ articulos
fidei principales sequuntur; ex eo etiam duplex gignitur error,
unus, *qui directè est contra articulum fidei principalem*, & talis error,
si is, qui eum fovet, correctus contumaciter resistat, est absolute
hæresis; Alter, *qui est circa ea, ex quibus sequitur corruptio fidei*, &
talisis dicitur hæresi proximus. Quia igitur Apostolus dicit, quòd
prohi-

prohibentes contrahere matrimonium attendant doctrinæ Do-
moniorum, & deficiant à fide, hic verò defectus non est directè ab
aliquo articulo fidei, sequetur, quòd non sit hæresis, sed saltim er-
ror hæresi proximus.

§. XXIV. Ad (1) ergò dicendū est; quòd utiq; dogma de coeli-
batu Clericorū ansem præbeat ad defectum fidei. Cum enim Pon-
tificii communiter statuunt, quòd *coelibatus sit opus quoddam supere-
rogationis, per quod Evangelica consilia implcantur, & aliquid supra ac
ultra Dei præcepta, quo sibi ac aliis cœlibes meritum aliquod propriè sic di-
ctum acquirere, & pro suis & aliorum peccatis coram Dei judicio satisfacere possint*, efficaciam meriti Christi, ut qui solus pro peccatis no-
stris satisfecit, valdè diminuunt. In (2) probè distinguendus est
coelibatus alicujus Clerici, à doctrina de coelibatu Clericorum.
Huic vel illi Clerico est coelibatus res adiaphora, ita ut libe-
rè possit vel in coelibatu manere, vel matrimonium con-
trahere. Quin etiam illi, qui usque ad extremam senectutem
castè sancteq; in coelibatu permanent, à nostratibus laudantur,
præsertim si fideliter & unicè curent, quæ sunt Domini; Unde
optimè Chemnitius, p. 3. *Exam. Conc. Trid. tit. De virginitate & coeli-
batu p. m. 454. Recipimus igitur, probamus & repetimus Ecclesia catho-
lica confessionem, qua exstat in Concil. Gangrensi & ap. Epiph an. l. 2. tom.
1. bar. 48. Sancta Dei Ecclesia virginitatem cum humilitate admiratur &
glorificat, viduitatem laudat, nuptiarumq; castum vinculum honorat &
suscipit &c.* Coelibatus igitur unicuiq; Clerico liber relinquitur.
Ab hoc autem valdè differt doctrina Pontificiorum de coelibatu,
quâ ad illud, quòd per se adiaphorum est, ita Clericos adstringunt,
ut illis, ad alteram partem transire, non sit licitum; Atque sic
dum in coelibatu eligendo, Clericis liberam voluntatem non re-
linquunt, sed illos ad coelibatum vovendum compellunt, ex eo,
quod est adiaphorum, necessarium faciunt. Atq; hæc hæc
vice de coelibatu Clericorum scripsisse
sufficiat.

✠ (: o :) ✠

Disceptant docti, nec adhuc sua pun-
cta tulere,
An Sociam vitæ Clerus habere queat.
Pondera tu rerum doctis SCHUCKMANNE
pagellis
Protrahis in lucem, Gratulor inde
Tibi.

*Præclaro Dn. Respondenti cum
voto scripsit*

Heinrich Rudolph Kedefer.

~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~
CArmen, AMICE, petis: sed habe pro
carmine votum:
Cedat id egregiè, quod meditaris, o-
pus!
Conjugium Cleri firma, spes optima,
Cleri,
Doctior & docto victor ab hoste
redi!

benivolentia ergo

f.

M. FRANCISCUS WOLFIUS,

Log. P. P.

Qyi

Qui cum WITTFELDO campum de-
scendis in album,
Quod sit, fac videant, nigrior ejus
ager.

Ille Nigram Sociam, Nitidam tu dicis
Amicam
Esse viris Sacris. Gratulor hisce
Tibi!

Hac Dno. Respondenti amicitiae con-
testandae gratia s.

Christianus Hornbostelius.

Cello-Luneburg:

Εν τῇ Παλλαδίῳ πολέμῳ καλὸς στρατιώτης
εἰς πῶς τὸ γέγονας, φίλτατ' ἀδελφεῖ ἐμῷ.
Νῦν τε μάστιγι σὺν Παπαδικοῖς πηῆσαι ἀγῶνα,
τῆς μοναχικῆς ζωῆς τῶν ἱερῶν ἐνεκαί,
Εὐσεβεῖς ἀγα, καὶ Σοφίης ὁπλοῖσι μάχοιο,
Νικητὴς ἔσσης λαμπρὰ βραβεῖα φέρων.

Præmia non desunt generosis Martis alumniis,
Cum fundunt hostes nisibus Herculeis,
Nisibus Herculeis Wittfeldi sterne sodales,
Sic tibi mi. Frater præmia non deerunt.

Hæc paucula πηῶν τῷ καλῷ
exambat per dilecto suo Fratri,

Gerh. Henr. Hopman,
Osnab. Westphalus.

Q Vi cum WITTFELDO cam
scendis in alb
Qvod sit, fac videant, nig

Ille Nigram Sociam, Nitidam
Ami
Esse viris Sacris. Gratul

Hac Dno. Respondenti a
testandæ g
Christianus Hornb
Cello-Lun

Εν τῇ Παλλαδίῳ πλέμῳ καλὸς στρατιώτης
εἰς πόδε τὸ γένονας, φίλῳτ' ἀδελφὲ ἐμῷ.
Νῦν τε μάεῖς σὺν Παπαδικοῖς πηῆσαι ἀγῶνα,
τῆς μοναχῆς ζωῆς τῶν ἱερῶν ἐνεκαί,
Εὐσεβεῖς ἄγε, καὶ Σαφίης ὀπλοῖσι μάχοιο,
Νικητὴς ἔσση λαμπρὰ βραβεῖα φέρων.

P Ræmia non defunt generosis Martis alum
Cum fundunt hostes nisibus Hercu
Nisibus Herculeis WittfeldIsterne sodales,
Sic tibi mi. Frater præmia non deerunt.

Hac paucula πηῶν! τῷ καλῷ
exambat per dilecto suo Fra

Gerh. Henr. Hop
Osnab. West

